

Tyresö kommun
Utvecklingsförvaltningen
Karin Sundström

TJÄNSTESKRIVELSE

2013-04-17

1 (9)

Diarienummer

2013/GAN

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Försöksverksamhet med sammanhållen utbildning i svenska språket

Förslag till beslut

1. Informationen noteras. En delrapport av genomförandet av försöksverksamheten lämnas på nämndens sista möte 2013.

Britt-Marie Lundberg Björk
Förvaltningschef

Karin Sundström
Utredare

Sammanfattning

Den 14 mars 2013 beslutade gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden att uppdra åt förvaltningen att genomföra försöksverksamhet med sammanhållen utbildning i svenska språket 2013-2014. En utvärdering ska göras och redovisas i juni 2014.

I denna tjänsteskrivelse redovisas bl.a. bakgrunden till förslaget och statligt utredningsarbete som finns på området samt hur några andra kommuner i Stockholms län organiserat svenska för invandrare (sfï). Vidare redovisas några

argument och reflektioner som framförts av personal vid Arbetscentrum och C3L om förslaget om försöksverksamhet.

Slutsatsen är att det är möjligt och bör vara effektivt att pröva en samlad utbildning i svenska språket som andra språk. Kompetensen hos berörd personal kan då användas mer effektivt och utbildningstiden bör därmed kunna förkortas för de studerande i Tyresö kommun. SKL:s position är också att sfi och svenska som andra språk (sas) bör samlas i en skolform.

Arbetscentrum och C3L bör nu påbörja arbetet med att planera det konkreta genomförandet.

Beskrivning av ärendet

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden beslutade den 14 mars 2013 att uppdra åt förvaltningen att genomföra försöksverksamhet med sammanhållen utbildning i svenska språket 2013-2014. Försöksverksamheten ska utvärderas i juni 2014.

I samband med nämndens beslut om försöksverksamheten framkom behov om utökad information.

Bakgrund

Statlig utredningsverksamhet

Det pågår flera utredningar på nationell nivå som rör svenska för invandrare (sfi) och svenska som andra språk (sas) på grundläggande nivå inom kommunal vuxenutbildning (komvux).

Den mest relevanta statliga utredningen för detta uppdrag är Sfi-pengsutredningen (U 2011:05) som ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2013. Utredaren ska bl.a. överväga om all utbildning i svenska språket för vuxna invandrare i framtiden bör ges inom kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (särsvux) och föreslå hur utbildningen i svenska språket bättre kan anpassas till de mål som den enskilde har med sina studier. I utredningsuppdraget anges att uppdelningen idag mellan sfi och komvux är sådan att den grundläggande utbildningen i svenska för

vuxna invandrare som bl.a. kan inkludera alfabetisering, ges inom sfi. Den kunskap som förmedlas inom sfi räcker oftast inte för att arbeta och studera i Sverige. Många elever måste därför fortsätta sina studier i svenska som andra språk och, oftast inom komvux. Under 2011 deltog i hela Sverige 102 000 elever i sfi och 28 000 deltog i svenska som andra språk på komvux. Det innebär ofta ett studieavbrott vid övergång mellan sfi och komvux. En ny studieplan måste med anledning av detta utarbetas. För att undvika avbrott och fördröjningar mellan skolformerna och bättre harmonisera den utbildning som ges inom de båda skolformerna anger regeringen i direktiven till utredaren att det finns skäl att överväga en sammanhållen utbildning i svenska språket för invandrare.

Andra frågor som behandlats i de utredningar som regeringen tillsatt är tidsbegränsad sfi, samverkan mellan och inom kommuner samt med t.ex. Arbetsförmedlingen, ökad valfrihet inom sfi, studiemedelssystem för elever på grundläggande komvux och en utökad individanpassning.

Positionspapper från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

SKL har tagit fram ett positionspapper om utbildning i svenska för nyanlända. Positionspapperet slår fast SKL:s ståndpunkter när det gäller vilka förändringar som behövs för att förbättra förutsättningarna för utbildning i svenska inom både sfi och svenska som andra språk inom komvux (sas). SKL anser att det övergripande målet för svenska för nyanlända ska vara att bidra till möjlighet att ta del av samhällslivet och etablering på arbetsmarknaden. Vägen till arbete måste kortas. Målet ska vara ett utbildningssystem som möjliggör studier parallellt inom olika utbildningsformer i kombination med arbetsmarknadsinsatser. Sfi och sas bör samlas i en skolform. Under hela utbildningen i svenska behövs studie- och yrkesvägledning och ett samarbete behövs mellan kommun och Arbetsförmedlingen. Vidare anser SKL att en statlig studieersättning för nyanlända behövs för att nyanlända inte ska behöva skuldsätta sig genom studielån. Kommunen ska inte behöva betala ut ekonomiskt bistånd under studietiden.

Lagen om etableringsinsatser

Sfi ingår som en obligatorisk del av etableringsplanen för de nyanlända invandrare som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser. För dessa ska kommunen verka för att utbildningen kan påbörjas inom en månad från det

att den nyanlända anmält sig till en sfi-kurs hos kommunen.

Arbetsförmedlingen har det samordnande ansvaret för introduktionen av flyktingar.

Sfi och svenska som andra språk på grundläggande nivå vid komvux i Tyresö kommun

Sfi

Sfi ligger organisatoriskt under Arbetscentrum och har sex personal (4,7 årsarbetskrafter). Före 1998 låg sfi under komvux. Lärarna undervisar bara inom Sfi. Ca 160 elever är inskrivna/månad. Man kan börja studera så fort man är folkbokförd i Tyresö och är över 16 år. På ett år är det 450-500 inskrivna, men en del hoppar av. De flesta är arbetskraftsinvandrare och anhöriginvandrare. Endast ca 10 personer är flyktingar. Exempel på länder de studerande kommer från är Polen och länder i Latinamerika, totalt 33 olika nationaliteter. En ny utbildning startar var tredje månad och tar ca nio månader. Det är tre spår, där det första är för elever som är analfabeter. Det andra spåret avser elever med motsvarande grundskoleutbildning och gymnasieutbildning och det tredje spåret är för elever med universitetsutbildning. De flesta går i spår två. Det finns sex grupper på dagtid och fyra på kvälltid. Tre grupper är snabba grupper. De flesta som går på sfi i Tyresö har ett förvärvsarbete och kombinerar detta med studier.

Syftet med sfi är att nå D-nivå, dvs. en grundläggande nivå och klara sig utan tolk i samhället. Ungefär hälften av eleverna fortsätter att studera på komvux. Många vill, enligt sfi – samordnaren, fortsätta att arbeta med det jobb man redan har. Ungefär hälften av sfi- eleverna går vidare till studier inom komvux. För att få studiemedel måste man ha varit folkbokförd i Sverige i två år.

Svenska som andra språk på grundläggande nivå inom komvux

Av alla som går på grundläggande nivå på komvux i Tyresö är ca 70 procent inte svenskfödda. Detta är något som ändrats på senare år. Det är 72 elever som studerar svenska som andra språk på grundläggande nivå. De går en eller två terminer och några behöver gå om. Alla har gått sfi tidigare. Det görs en individuell kartläggning av varje elev för att de snabbt ska kunna gå igenom utbildningen. Det är numera ett kontinuerligt intag på komvux, men viss

väntetid kan förekomma. Den här terminen har det startats en heltidskurs för svenska som andra språk, för de som bara vill och behöver läsa svenska på grundnivån och inga andra ämnen. Det är bara en elev som går samtidigt på sfi och på komvux i Tyresö. SFX, yrkesinriktad svenska, t.ex. för bussförare, ligger organisatoriskt under komvux och samverkan sker i Stockholms län. Elevens språkkunskaper i svenska bedöms innan påbörjad SFX och kan vara allt från sfi-nivå till svenska 3.

Organisering av sfi i några andra kommuner i Stockholms län

Nedan redovisas hur några andra kommuner i Stockholms län organiserat sfi.

Haninge

I Haninge kommun ligger sfi organisatoriskt under komvux. Biträdande rektor är ansvarig för sfi och grundläggande svenska som andra språk på komvux. En del lärare arbetar inom båda skolformerna och övriga har ett nära samarbete. Detta fungerar bra, enligt biträdande rektor, eftersom det ofta är samma elever och en samlad studieplan kan utarbetas. I Haninge är det ca 900 elever på sfi varav 75 elever är flyktingar. 20-25 procent går över från sfi till grundläggande svenska. Rektorn har det pedagogiska ansvaret. Det genomförs samarbeten med Arbetscentrum och Arbetsförmedlingen i kommunen och möten genomförs en gång per månad för att diskutera bl.a. praktikplatser.

Huddinge

I Huddinge kommun ligger sfi under komvux och det är en gemensam rektor. Ingen sfi anordnas i kommunal regi utan all utbildning sker av privata anordnare. Ca 800 elever går på sfi. Den grundläggande utbildningen i svenska som andra språk på komvux sker i egen regi och där går ca 350-400 elever. Det är just nu inget direkt samarbete mellan skolformerna, men diskussioner förs om hur det ska se ut i framtiden. Studievägledare från kommunen följer sfi-eleverna. En gång per månad genomförs möten med Arbetsförmedlingen och motsvarande Arbetscentrum.

Nacka

I Nacka kommun används kundvalsmodellen inom sfi och eleven kan välja anordnare. Sedan i höstas har man även använt en modell med praktikcheckar kopplade till sfi för att få en närmare koppling till arbetsmarknaden. Solna

kommun användes som modell. För komvux används också kundvalsmodellen. Från den 1 maj 2013 kommer kommunen att erbjuda och vägleda alla invandrare att börja på grundläggande svenska som andra språk direkt utan att läsa sfi först. Det är dock möjligt att läsa sfi om man vill. Sfi och övriga vuxenutbildningen ligger under nämnden för arbete och företag.

Södertälje

I Södertälje kommun ligger sfi- på avdelningen för vuxenutbildning. En annan del är komvux. Det finns en rektor för sfi och en annan för komvux (grundläggande och gymnasial). Lärarna på sfi undervisar bara där och det finns inget särskilt samarbete med lärarna och utbildningen för grundläggande utbildning i svenska som andra språk inom komvux. Det beror också på att omfattningen inom komvux är stor, 1300 elever varav 300 är flyktingar. Den största delen av komvux sker i kommunal regi, men det har precis skett en upphandling av en privat anordnare, som ska ta emot ca 400 sfi-elever och kombinera med praktik. Enligt verksamhetschefen fungerar samarbetet bra med arbetsmarknadsenheten och Arbetsförmedlingen och regelbundna möten hålls. Vuxenutbildningen ligger under arbetslivskontoret och arbetslivsnämnden (motsvarande förvaltning). Det har märkts en viss ökning av antalet elever till grundläggande svenska på komvux. Det kan bero på att personerna då kan få studiemedel istället för försörjningsstöd.

Nämndens uppdrag till förvaltningen – framförda synpunkter på förslaget att starta en försöksverksamhet

I uppdraget till förvaltningen från nämnden anges att resultaten för invandrare i Tyresö är goda och tiden i sfi bedöms vara kortare än i många andra kommuner. De studerande bör med denna bakgrund tidigare kunna gå över i grundläggande vuxenutbildning. Förvaltningen ger i uppdrag att 2013-2014 i försöksverksamhet med sammanhållen svenska ta fram yrkesinriktad svenska inom grundläggande vuxenutbildningen, utveckla validering av kompetens som den studerande redan har från sitt första land, arbeta aktivt med praktik och underlätta för de studerande att erhålla arbete.

I Tyresö kommun ligger Sfi under Arbetscentrum och grundläggande svenska för invandrare på C3L. Uppdraget innebär att en försöksverksamhet ska

genomföras med en sammanhållning utbildning av dessa två utbildningsformer under läsåret 2013-2014.

I samtal med rektor och biträdande rektor vid C3L, chefen för Arbetscentrum och sfi-samordnare har nedanstående synpunkter framkommit.

Utbildning och pedagogiskt ledarskap

Det finns mycket kompetens bland lärarna inom sfi om utbildning för elever med annat modersmål än svenska. Denna kunskap bör kunna användas effektivare om alla lärare som arbetar med utbildning i svenska för elever med annat modersmål än svenska samarbetar. Utbildningen inom grundläggande svenska har ändrats de senaste åren och det är nu mer elever med annat modersmål än svenska som läser varför personal och kompetens inom de båda skolformerna bör kunna användas effektivare.

Det är bra om all vuxenutbildning samlas och det pedagogiska ledarskapet för rektorn blir tydligare. Det framgår också av skollagen vilket ansvar rektorn har för verksamheten.

Om sfi och grundläggande svenska integreras mer kan också studie- och yrkesvägledarna planera mer samlat för varje elev för att förkorta studietiden. Det kan också vara bra att gå tillsammans med elever både från andra länder och Sverige. Samarbete och samspel med andra gynnar lärandet i svenska språket.

Koppling till arbetslivet

Av de som går på sfi i Tyresö är endast ett fåtal flyktingar. Det stora flertalet är arbeidskrafts- eller anhöriginvandrare. Detta gör att de flesta redan arbetar. Målet för många av dessa personer är inte att studera vidare utan att arbeta. Det kan då vara bra att ha ett närmare samarbete med Arbetscentrum och Arbetsförmedlingen för att den studerande ska få hjälp på arbetsmarknaden och med att få praktik.

Yrkesinriktad svenska SFX ligger redan idag under komvux. C3L arbetar också med lärlingsutbildningarna och har därmed kunskap om samarbete med olika arbetsgivare i kommunen. Detta sätt att lära sig svenska inom sitt yrkesområde

har i flera utvärderingar och forskning visat sig positivt. Elevernas studiemotivation, självkänsla och studietakt ökar.

Ersättning vid studier

Tiden på sfi i Tyresö är kortare än i många andra kommuner, ungefär nio månader i genomsnitt. Detta gör att om personen börjat på Sfi direkt vid folkbokföringen så har personen inte bott i Sverige i två år och har då inte rätt till studiemedel. Det kan skapa problem om personen vill studera på heltid. Personen måste då ansöka om försörjningsstöd, vilket Tyresö kommun ibland är tveksamma till att bevilja för studier på grundläggande nivå på komvux. Denna fråga behandlas också i den statliga utredningen om grundläggande kommunal vuxenutbildning (U 2011:07). I utredningens betänkande tas frågor upp om det överhuvudtaget ska vara möjligt att få studiemedel för elever som studerar på grundläggande nivå. Detta eftersom det visat sig att många får problem med att betala tillbaka studielånen och hamnar då hos Kronofogden. Istället ska eleverna få försörjningsstöd.

Lokaler

Nämnden har beslutat att C3L ska flyttas lokalmässigt till gymnasiet fr.o.m. den 1 januari 2014. Vid samtal med personalen framkom synpunkter på att detta inte underlättar samarbetet med sfi, som lokalmässigt ska vara kvar i Masten.

Slutsatser

Av den lämnade redovisningen framgår att den här aktuella frågan uppmärksammats i olika sammanhang. En statlig utredning pågår med uppgift att överväga en sammanhållen utbildning i svenska för invandrare. Vidare framhåller Sveriges Kommuner och Landsting i ett positionspapper att sfi och sas bör samlas i en skolform. Genomgången av förhållandena i några andra kommuner i Stockholms län visar också att överväganden görs för att få tillstånd en bättre samordning av utbildningen.

Det finns ingen reglering i skollagen som säger att sfi ska klaras av innan svenska som andra språk (sas) på grundläggande nivå kan påbörjas. Det är således möjligt att genomföra en försöksverksamhet i Tyresö kommun med sammanhållen utbildning i svenska språket för vuxna invandrare.

Arbetscentrum och C3L bör nu påbörja arbetet med att planera det konkreta genomförandet inför hösten. Det är viktigt att utbildningen utformas så att den går att kombinera med förvärvsarbete. Då finns C3L och sfi i samma lokaler. Ett närmare samarbete mellan lärarna för sfi och lärarna i grundläggande svenska som andra språk på komvux påbörjas för att på ett effektivt sätt använda den kunskap och kompetens som finns samlad inom kommunen om utbildning i svenska som andra språk.

Personal vid Arbetscentrum och C3L bör nu påbörja arbetet med att planera det konkreta genomförandet inför hösten. Det är viktigt att utbildningen utformas så det går att kombinera med förvärvsarbete.

Av betydelse är också att elevernas utbildningstid i svenska förkortas så att högre studier, arbete och praktik kan påbörjas så snart som möjligt. Därför utgör samarbetet mellan arbetslivsenheten inom Arbetscentrum och Arbetsförmedlingen en viktig del för elever som läser svenska som andra språk.